

2003

DE ZAAIER

Kunst & sport, voetbal & verzet... ze hebben evenveel met elkaar te maken als de Gorcumse voetbalclub Unitas en kunstenaar Jeanne van Heeswijk. Het is maar wat je wilt zien.

De meest befaamde voetballer, activist en kunstliefhebber was zonder meer Amsterdammer Nicolaas Steelink, een vakbondsactivist en Multatuli-kenner die in 1914 naar Amerika vertrok en daar een pionier werd van de American Soccer League. Zijn lidmaatschap van de anarchistisch georiënteerde vakbond, de Industrial Workers of the World, leverde hem weliswaar een lange gevangenisstraf op in het beruchte strafkamp van St. Quintin, maar weerhield hem er niet van politiek, kunst en voetbal tot aan zijn dood in 1989 te promoten.

Tijdens de crisisjaren en in de Tweede Wereldoorlog blonk het voetbal niet direct uit in verzetsheroïek, maar bood het spel eerder een culturele uitlaatklep. Terwijl de Februaristaking van 1941 duizenden mensen in Amsterdam op de been bracht, waren er enkele straten verderop meer mensen te vinden bij het kampioenschap van Ajax. Ook in Rotterdam werd de competitie na de Duitse inval van 10 mei 1940 spoedig hervat. Op 16 juni walste Feijenoord al weer vrolijk met 6-1 over het Zuid-Limburgse Spekholzerheide. In 1940 bezochten 4.173.500 mensen een sportwedstrijd en drie jaar later bleek dit aantal bijna verdubbeld. Het aantal leden van de Nederlandse Voetbalbond steeg van ruim 80.000 in 1940 naar ruim 125.000 in 1943. Het ledental van Feijenoord bleef gedurende de oorlog stabiel en schommelde tussen de 650 en 750.

Terwijl de stad in puin lag floreerde de volksclub Feijenoord. Als gevolg van het uitgaansverbod, de nachtklok, luchtaanvallen en razzia's was het sociale leven immers danig ontwricht geraakt. Stadion De Kuip, gereed gekomen in 1937, bood gelukkig enige compensatie: hier kon men vrienden en bekenden minimaal een keer per week ongedwongen ontmoeten. Toch ging de club gebukt onder een moeilijke tijd. Zo werd de administrateur Phida Wolff afgevoerd naar het concentratiekamp Amersfoort. En tragisch genoeg werden de Rotterdamse slachtoffers van de Razzia van november 1944 verzameld in De Kuip. Helaas is onbekend hoeveel Joodse Feijenoord-supporters werden afgevoerd. Sommige naar Duitsland afgevoerde Feijenoord-spelers waren zo aan het spel gehecht dat ze voor een Duitse club kozen. Zo speelde de Feijenoorder Krijgsman in 1943 zelfs voor 'het verzwegen Oranje' – een nationaal team dat was samengesteld uit Nederlanders in Duitse werkplaatsen. In 1945 werden deze 'halve verraders' door Feijenoord geroyeerd.

Ook de kunst speelde na de oorlog een kleine, maar niet onbelangrijke rol bij Feijenoord. Om de door de nazi's afgevoerde en vermoorde supporters te herdenken, werden vele dubbeltjes en kwartjes ingezameld. Van de opbrengst liet men een monumentaal kunstwerk maken, dat de naam 'De Zaaier' kreeg en bij De Kuip werd geplaatst. Helaas was het beeld maar een kort leven beschoren. Een overijverige gemeenteambtenaar constateerde dat voor de plaatsing geen vergunning was aangevraagd en liet het monument verwijderen. Tot op heden is onbekend waar 'De Zaaier' is gebleven.

Kunst & sport, een gekke combinatie, maar onder het huidige Rotterdamse gemeentebestuur kennen we de Commissie Kunst & Sport. Haar zou ik willen toeroepen: 'Maak nou eens ernst met cultuurbeleid. Vergeet dat gekke Pim Fortuyn-monument en die Homo-Kabouter en geef Rotterdam en Feijenoord 'De Zaaier' terug'.